Ч. 160 (11.451). Львів, неділя 21. липня 1929. Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem. Рік XLVII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов. — Конто почт. щадн. 143.322. — Адреса для телеграм: „Діло", Львів. — Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем. Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 5·00 зол. — За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41. „ Друкарні: 29-26. — В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ. — ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

Невже війна?

Львів, 21. липня 1929.

Одна з львівських польських ґазет видала вчора аж три надзвичайні додатки, в яких повідомлялося про зірвання дипльоматичних звязків поміж Союзом Рад. Республик та Хіною (Китаєм), про перервання залізничого руху поміж цими двома державами і криваву прикордонну сутичку. Ласа на сензацію, і сподіваний дохід з надзвичайних видань, ґазета зробила з цих трьох фактів висновок: війна! До 1914-го року відкликання дипльоматичних представників було безумовно рівнозначне з виповідженням війни. Тепер відносини інші. — при всій збільшеній нервовости таки притуплена людська вражливість і конвенціональні форми міжнародніх звичаїв далеко не є зберігані з талмудичною вірністю. Адже вже не далеко буде 10 років, відколи поміж Польщею і Литвою нема ані дипльоматичних звязків, ані залізничого й почтового руху, а трапляється зате густо-часто оружня перестрілка поміж прикордонними сторожами, а війни нема. Зірвала була й Вел. Британія дипльоматичні звязки з СРСР, сталося це навіть з великим крахом, а проте до війни теж не прийшло. Бо, як-не-як, до війни, такої справжньої війни, держави нині вже не дуже поквапні. Тому й совітсько-хінська війна може й вибухне, може навіть уже тепер там, далеко на манджурськ. полях, справді кров ллється, а проте годі вже з цілою певністю твердити, що поміж СРСР та Хіною вже розпочалася війна. В усякому разі, не розпочав її виїзд дипльоматичних заступників.

У вибух тієї війни настільки трудно повірити, що треба до останньої хвилини сподіватися, що скінчиться на крику й погрозах. Трудно повірити тому, бо занадто видні є ті страшні наслідки, до яких неминуче мусіла би довести та війна. Правда, хінці зломили мукденський договір з СРСР, переймаючи східньо-хінську залізницю у виключне своє посідання. Правдою є теж, що більшовики взагалі потерпіли на терені Хін одну з найсоромніших своїх невдач, тим прикріших, що справді національному визволенню Хін віддали величезні послуги. Однак вони змовчали і ревізію, переведену у їхньому консуляті в Харбіні, і арештування їхнього консуля в Мукдені, і примушену баніцію вірного їм хінського ген. Фенґа. Кожний із тих кроків центрального нанкінського уряду був достаточною формальною причиною для СРСР розпочати війну — якщо ця війна лежала би в інтересі більшовиків. Але саме тому, що вся льоґіка каже, що інтересу того нема, трудно повірити, аби — мовчки принявши всі попередні удари — уряд СРСР мав зареаґувати на ліквідацію російської адміністрації при східно-хінській залізниці — війною.

Бо це не була би війна за відзискання прав до манджурської залізниці, застережених у згаданому мукденському договорі, річ не йшла би теж про відзискання престіжу, сильно надірваного енерґійними протикомуністичними заходами Чанґ-Кай Шека. У цій війні рішалась би справа: більшовизації Хін, це значить цілої Азії — в разі виграної СРСР., або упадок більшовицької влади. Тому, що чейже цілий світ здає собі справу з тих наслідків, які принесла би побіда більшовиків, запевнюючи їм супремацію в Азії, трудно уявити собі, аби всі ті великодержави, які тою супремацією булиб безпосередньо загрожені, не дали Хінам найдальше ідучої допомоги в транспортах зброї і грошах. Колиж приняти на увагу невичерпаний хінський людський матеріял (хінців рахують на 400 міліонів, але взагалі докладної статистики Хін немає), їх фанатичну відвагу, яку зродити може лише реліґійна погорда смерти, з другого боку всі ті труднощі далечіні простору, які виявила російсько-японська війна, та ще й при нинішніх транспортових і харчових відносинах у СРСР., — то справді трудно вірити, що по стороні СРСР є повних 100 відс. виглядів на воєнну побіду! Колиж істнує для них навіть один відсоток програння — то ризико наслідків цієї поразки є таке шалене, що не можна би ніяк зрозуміти цієї ризиканцької гри. Адже програна Росії в російсько-японській війні 1905-го року стала початком кінця не лише реакційного режіму, але й династії Романових. Нинішня програна СРСР на далекому Сході струснула би не лише комуністичною диктатурою сучасної влади в державі, але й могла би нанести смертний удар III. Інтернаціоналові. Вести війну при такому ризику — можна хіба — з розпуки, ставлячи все на одну карту.

Бо справді: війна поміж СРСР і Хіною стала би нині ґрандіозним розрахунком поміж двома світами — комуністичним і капіталістичним, — поміж двома партнерами, із котрих одному може запевнити еґзистенцію лише світова революція, а другому — дальша стабілізація нинішньої капіталістичної системи. Коли би більшовики рішилися іти сьогодні на цей „розрахунок", то воно вказувало би або на їх величезну силу, або — слабість. Таку слабість, у якій стає уже „все одно", та коли з розпучливою легкодушністю кидається життя на терези щастя.

Значіння цієї війни булоб таке величезне, що його інстинктовно відчувають маси, які, здавалось би, повинні відноситися до всього того конфлікту з повною байдужністю. Бо де ми, а де — Манджурія! Що нас повинна (сказав би дехто) цікавити війна за східньо-хінську залізницю? А проте — вчорашні надзвичайні додатки львівської ґазетки про більшовицько-хінську війну були розхоплювані, і розхоплюють їх напевне з неменшим зацікавленням на вулицях усіх цивілізованих країн світа. Бо всі інстинктом почувають, що ось може розпочатися герець, який знову струсне основами спорохнявілого світа. І тому теж ми все ще ставимо питайний знак, не даючи все ще віри, чи цю історію дійсно відважаться люди розпочати.

Як нас бачать чужинці?

Берлін, 9. VII. 1929.

1.

Мабуть ніяка справа не викликає за кордоном стільки суперечних поглядів і думок, стільки нераз цілковито діяметральних оцінок, як саме українська. Україна була та ще далі залишається для закордону великою загадкою. Одначе про повну іґноранцію нині уже не можна говорити. Коли дивитись політично, кожний пересічний політично грамотний чужинець знає уже дещо про істнування української проблеми. Але він з правила не знає, в яких реальних формах має її уложити в порядок свого думання. Не можна теж твердити, щоби — за деякими виїмками — закордон, особливож европейський захід, відносився до української справи уже аж надто неприхильно. Може радше навпаки. Одначе, одною з найважніших причин чому закордон *так мало* займається якраз *українською* справою є те, що чужинці бачать її не саму по собі, але в значно ширшому звязку. *Схід* — ось ота найзагальніша площина, в якій усякий чужинець бачить українську проблему. Особливож в Німеччині — скажемо радше в *новій* Німеччині панує атмосфера нераз доволі далекоідучої терпимости й прихильности до *національно-визвольних ідей на усьому ближчому і дальшому сході*. Люди неначе відчувають, що на тих просторах, отже в цілій Левантії, Радянському Союзі й землях колишньої турецької імперії, велика війна не вирішила і не закінчила цілої низки проблем, але радше зрушила з місця й розпочала далекосяглі розвитки, й що якраз тут, творяться нові вартости, які в дальшому не мало заважать на новому укладі політичного світа. І та приязність заходу має свої причини. Люди знають, що тих розвитків затримати не можна, знають теж, що Схід, та „велика невідома" в політичнім рахунку сучасного світа, буде скоро чи пізно, так чи інакше розвязана. Тож ніхто не хоче псувати собі заздалегідь завтрішніх можливостей, як це говориться, — „на всякий випадок". Спеціяльнож нова німецька політика числиться з тим, що якраз буде можливо найти для себе немаловажний політичний капітал, на шляху до свого великодержавного визволення і зміцнення.

Одначе попри всю оту передбачуючу нібито приязність, европейський захід відчуває українську справу також як щось, що дуже перешкаджає. Вона зовсім так, як той леґендарний архимедовий жовнір псує людям гарно уложені кольоси привичних політичних порядків. В цьому випадку маємо до діла з тугим спротивом західньоевропейського політичного консерватизму. Цей консерватизм тільки з трудом віднаходить себе в новій дійсности. Політичний розвиток, який оце захопив широкі простори сходу, змінює щораз більше кількасотлітній політичний краєвид, до якого так дуже привикли західньо-европейські люди. Через цілі століття цей захід стояв перед точно означеною дійсністю: тут була Росія, там Австро-Угорщина, там знова Туреччина, три великі політичні єдности, що давали можливість свідомого й обчисленого політичного ділання і в тих чи інших комбінаціях — передовсім можливість великого зовнішньополітичного балянсу. Політичне переоформлення широкого сходу в цілий ряд самостійних держав — а якраз це явище лежить „в тягу історії" — викликає цілком нову зовнішньополітичну проблематику, ставить особливож европейських людей перед примус цілком нового зовнішньополітичного укладу. Тимчасом людям цілком не відомо, як буде виглядати те східне політичне завтра, не відомо теж чи і кому воно приносить ворогів а кому приятелів і осьтак, особливо в українському випадку, люди попросту не завсіди знають, в яких конкретних формах мають втягати українську справу в свій реально-політичний розрахунок. Стоїмо в цьому відношенні більш-менш в тій самій ситуації, що й перед десятьма роками наслідні *австрійські* держави, які находилися перед постійною загрозою, що в наслідку вкоріненого зовнішньо-політичного консерватизму побідні альянти затримають Австро-Угорщину в цілости. Відома в цьому відношенні австрофільська позиція Льойда Джорджа й особливож Вільсона — того самого, що перший підніс гасло про — самовизначення націй! В зовнішній політиці тільки з трудом міняється старого хоч і невигідного, але зате знаного партнера за пять нових і цілком не знаних. Із якостей цієї консервативної зовнішньополітичної ментальности виростає теж це доволі парадоксальне й на европейському заході дуже поширене явище, що оскільки люди здебільша прихильно відносяться до українців, як осіб, остільки теж робляться стримані й обережні та часто попросту ворожі, коли піднімати українську справу як — самостійницьку політичну проблему.

В підставі речи лежить перш за все зовнішньополітичне неоформлення нашої справи. Уже з природи речи закордон бачить і мусить бачити ту нашу справу в площині зовнішньої політики, реально-ж в площині, яка обіймає цілий *Схід*, отже СРСР. і до певної міри передню Азію. Одначе це з ґрунту речи цілком інший підхід до справи, як той, з якого ми оцінюємо нашу справу. Нам важне саме осягнення мети, без огляду на її зовнішньополітичні наслідки. Тимчасом закордон оцінює справу передовсім по її зовнішньо-політичних наслідках. Тож ставлення україн-

ської проблеми *самої по собі*, і цілковито *поза* рамцями цього ширшого східнього комплексу. Які це чужинцям абсолютно нічого не говорить. Як довго говорити за кордоном про Україну, як відірване, ізольоване явище, так довго треба бути приготованим на глухі людські вуха. Закордон точнісько здає собі з цього справу, що усамостійнення України до самого ґрунту перевертає істнуючий стан на сході й усуваючи передовсім радянську союзницьку цілість, як один з конcтантних елементів сучасної світової рівноваги, разом з тим основно захитує цілий уклад післявоєнних міжнародніх відносин. І не Україна сама по собі, але Україна в її нерозривному звязку з політичною проблематикою цілого близького сходу, є тим гарячим залізом, що його боїться вхопити чужинецька політика.

Таким чином, поставлення української проблеми мусить бути вповні тотожне з поставленням конкретної і позитивної політичної концепції, що обіймала би простори цілого ближчого сходу. Коли дивитися на справу зовнішньо-політично, треба бути свідомим, що змінюючи чи усуваючи один порядок річей, мусимо поставити на його місце інший. Тимчасом не можна твердити, щоби в хоч якомунебудь українському політичному таборі істнувала певна конкретна концепція української розвязки проблеми цілого ближчого Сходу. Однак через те неоформлення — бодай програмове — української справи назовні і брак якоїнебудь означеної концепції щодо цілої розвязки проблеми ближчого Сходу з нашого погляду, мусимо бути приготовані, що в разі потрясень й переворотів передовсім внутрі СРСР., закордон буде — поммо всіх можливих і цілком врештою щирих симпатій до українського культурного й автономічного руху — проводити лінію відбудови демократично-федеративної чи монархічно-конституційної, але за всяку ціну — єдиної Росії! Осьтак, в розбудові системи української політики постановка завершеної *української* концепції щодо розвязки проблем ближчого Сходу, робиться чимраз більше заповідю години.

Всі ті рефлєксії насуваються з правила, скільки разів читати енунціяції чужинної преси про нашу справу. Всі вони є з правила — так мовити — кисло-солодкі. Кваснi завсіди, коли йде про українську справу як проблему самостійницьку й політичну. І разом з тим, завсіди прихильні, оскільки йде про українців, просто як українців. І з правила повторюється одна і та сама історія: стверджується окрізь факти істнуючих далекойдучих культурних і політичних процесів на ближчому Сході, завсіди робиться до них солодку міну (це — „на всякий випадок"), але через непевність, як ставитися до всього цього, або взагалі не робиться для себе з этих спостережень ніяких реальнополітичних висновків, або в найкращому випадку, завжди повертається до концепцій — єдиної Росії! Інших можливостей видно закордон для розвязки проблеми не находить. Але теж не можна твердити, щоби з нашого боку робилося богато, щоби ті інакші можливости виявити.

Якраз в останніх часах появилося за кордоном — особливож в Німеччині — декілька цікавих публікацій, з яких деякі настільки типові для ментальности закордону по відношенні до нас, що не буде зайвим навести в дальшому кілька конкретних ілюстраційних прикладів.

Зенон Пеленський.

„НІМЕЧЧИНА ПЛАТИТЬ УСЕ".

Французький міністр фінансів Кльоц перед судом за обманство.

На початку грудня 1928 париський політичний світ мав сенаацію: бувшого міністра фінансів і міністра внутрішніх справ, посла і сенатора, пана Л. Кльоца арештовано за фальшування векслів та спроневірення і відіслано для досліду його умового стану до санаторії. Тепер пів року пізніше, Кльоц став перед судом, щоби відповісти за зовсім звичайні обманства. Кілька медичних дослідів його умового стану виказали, що він цілковито нормальний і підлягає повній відповідальности за свої вчинки.

Таким чином сенатор Кльоц став перед судом саме тоді, коли париський парлямент має ратифікувати договір про французько-американські довги. Ця проблема урегулювання довгів супроти Америки дуже пекуча, бо Вашінгтон домагається від Франції заплати 1. серпня 10 міліярдів франків. Зовсім природно, що французи дуже незадоволені з цього домагання Америки, і публична опінія дуже обурена на бувшого міністра фінансів Кльоца, який зробив цей довг. Бо власне теперішній обманець, бувши в 1919 році французьким міністром фінансів, закупив для Франції величезні запаси американського воєнного матеріялу на суму 407 міліонів долярів, заявляючи: „Німеччина заплатить усе". Не вияснено лише, скільки Кльоц та інші французькі політики та підприємці заробили приватно на цьому інтересі. Як згадано, не пощастило зробити з Кльоца ненормального, бо інакше можна би було домагатися евентуальної ревізії договору, який він заключив з Америкою.

Взагалі вся попередня діяльність Л. Кльоца, як міністра фінансів, дуже цікава. 1912 року російський уряд мав одержати від Франції 500 міліонів франків позички, офіціяльно на будову залізниць, а в дійсности на воєнні зброєння. Кльоц перебрав на себе завдання підкупити французьку пресу і з блискучим успіхом перевів його. Його найближчим помічником був при цьому п. Леонар, специяліст у справах підкуплювання ріжних европейських ґазет, якого пізніше підчас війни засуджено на смерть за державну зраду. Після цеї позички зроблено ще один важний політичний крок, а саме остаточно закріплено російсько-французький союз; тому не дивно, що на початку війни Кльоц увійшов до „кабінету війни".

1919 року Кльоц був у Версаю фінансовим дорадником „тигра" Клемансо, і він спричинив велику частину тяжких мирових умов, які поставлено Німеччині. В цьому самому часі закупив він американські воєнні матеріяли. Ще кілька років після цього він був далі членом кабінету і належав рівночасно до найбільших спекулянтів на париській біржі та до найбільших „добеманів" столиці. Знаючи ріжні таємниці державної політики, він міг заробляти великі міліони на біржевій спекуляції. Він пристрасно грав на перегонах коней та в карти і не погорджував приязню найкращих парижанок.

Одначе його видатки були такі великі, що не вистарчили йому навіть його звязки з урядом, державним банком та біржою. Правда, деякі заприязнені банки дали йому значніші суми за його допомогу при спекуляціях, одначе це не могло вже його вратувати. Одного дня одна фірма автомобілів, — а Кльоц мав найелеґантніші авта на весь Париж, — заскаржила його до суду за незаплачення рахунків. Впливові приятелі заплатили за нього і не допустили до скандалу. Таксамо приятелі заплатили за нього 100.000 франків, які він одержав від директора одної великої фірми, давши йому нічим не покритий чек. Кінця доїхав йому шнур перел. На початку грудня 1928 р. сенатор Кльоц купив в одного париського ювеліра шнур перел за 60.000 франків. При касі дав він непокритий чек на 100.000 фр., одержав готівкою 40.000 фр. і прогуляв ці гроші вже того самого вечора. Цього разу приятелі вже не могли допомогти. Ювелір зажадав карного переслідування. Суд, як відомо, засудив його за видання непокритого чеку, спроневірення та обманство на два роки вязниці та 50 франків грошевої кари. Так скінчилася карієра легкодуха, який свого часу мав нахабність публично заявити: „Німеччина заплатить усе".

АНТІН РУДНИЦЬКИЙ.

Москва і Лєнінград.

Музична конференція і кілька слів про — точність. — Музичний музей. — Знову про одну церкву. — Державні і „цивільні" будинки. — Памятники. — Вид на море. — Зимова палата. — Ермітаж. — Нева. — Трамваї. — „Білі ночі".

Приїхав я ранком того дня, якого мало відбутися святочне відкриття Першої Всесоюзної Музичної Конференції, в великій салі Фільгармонії. Питаюся в готелі, як мені туди попасти; показується, що будинок Фільгармонії стоїть просто напроти готелю. На мурах Фільгармонії розліплені ще афіші останніх концертів (концертовий сезон тільки-що, тиждень тому, скінчився). Самі знайомі! Диріґенти Клемперер з Берліна, Ансерме з Женеви, мій приятель піяніст Осборн, який — як довідуюся з афіші — заступав Артура Рубінштайна і дав аж чотири концерти в одному тижні. Стискаю йому в думках руку — і спішу на відкриття конференції.

Ох, та російська, та східна неточність і несолідність! Цей брак організації! Та байдужість у відношенні до поняття часу!

Відкриття конференції повинно початися „точно" в 12-ій год. вполудне. Тимчасом минає пів години, минає година — а члени конференції, делегати і запрошена публика все ще стоять собі гуртками на вулиці, гріються до сонця — і як бачу по загальному настрою — находять цілком в порядку, що врешті в другій годині дзвінок скликує до салі... Та це ще не все: показується, що оба головні докладчики на відкриттю конференції — народній комісар освіти Луначарський і голова Відділу Мистецтв Свідерський — не приїхали і приїдуть аж на другий день.

А проте, не вважаючи на всі хиби зовнішнього порядку, в самій орґанізації — конференція, яка радить шість днів у величезному помешканні держ. консерваторії, дає поважні вислідн. Не місце тут розписуватися про неї ближче; скажу тільки одно, що всі наради стояли під гаслом „Музика масам", гаслом, яке справді чимраз більше починає переводитися в життя у Союзі.

На конференцію зїхалися делеґати з усіх сторін Союза, навіть з глибокої Азії. Україна мала десять представників, усіх з Харкова. Державну Столичну Оперу представляла, крім мене, її прімадонна Марія Сокіл, народній комісаріят освіти — композитор Пилип Козицький; крім того вислали своїх представників Музично-Драматичний Інститут, Всеукраїнське Товариство Революційних Музик (ВУТОРМ) і ін. Наприкінці не можу не згадати доброї волі і старань впорядчиків конференції дати її членам всякі удогіднення (нпр. сорок відсоткова знижка при купні нот і книжок в усіх магазинах) та взагалі слід зазначити їх велику працю підчас конференції.

В будинку Фільгармонії, на найвищому поверсі невеликий музичний музей. Але хоч невеликий розмірами — цінний передовсім своїм збором національних інструментів тих народів, що замешкують европейську й азійську Росію. Є тут також окрема кімната присвячена Чайковському — якого культ, на превелике диво, ще все управляється у всьому Союзі, — з автографами його творів, його фортепяном, безчисленними фотографіями і ескізами декорацій і костюмів з його опер. Старенький директор того музею, який сам завдає собі труду опроваджувати мене по свому царстві, оповідає про премієри опер свого приятеля Чайковського, показуючи мені ті ескізи декорацій. І тяжко зітхає, питаючи, чи я чув, як недавно тому поставили „Онєгіна" в Ленінградській Опері... Вдаю, що співчуваю з ним тій блясфемії; однак будучи може на пятьдесять літ молодшим від того добродушного, схвильованого старушка — я і розумію і оправдую такого рода зміни в оперних постановках. Йому це вже за тяжко...

Вертаю ще раз до вікон моєї готелевої кімнати, тому, що не згадав я ще чогось цікавого, що з них бачу. Це ріжноколірові бані „храму Спасителя на крові". Подібні їм бачив я тільки на церкві Василя Блаженного в Москві; але ті тут стрункіші і живіші красками. Також весь храм на зовні — розмальований якимись гербами. Все робить враження нового ще і свіжого. І справді, довідуюся, що на місці, де тепер стоїть храм, убито Олександра III-го і тоді — отже не так давно — щойно його вибудували. Тому і ця назва „на крові".

Звідти кілька хвилин ходу по Невському проспекті — і зупиняюся на величавому бульварі над самою Невою. Ліворуч „Адміралдействіє", себто колишня командатура морських сил та й теперішня мабуть, бо має над нею совітський морський прапор. Ціла будівля — жовтої краски. І на кожному кроці стрічається в Ленінграді доми, покрашені в той сам спосіб. Кажуть мені, що це все колишні державні установи і малювали їх так для відріжнення від звичайних „цивільних" домів.

Перед „Адміралдействієм", від сторони ріки, памятник „Петро прімо — Катеріна секонда". І він, і кольосальних розмірів памятник Катерини II-гої з всіми своїми вірними достойниками (що не тільки були її достойниками...), який бачу в якомусь саду, і богато інших — стоять непорушені, незнищені і неушкоджені. Бачу вправді і богато памятників, з яких осталась тільки нижча частина, підстава. Але з вище наведених прикладів видно, що оповідання про цілковите знищ

У кривому зеркалі...

Моя відповідь радикальним „принціпіялістам“.

В 28. числі „Громадського Голосу“ з 6. липня ц. р., появилася стаття гром. М. Стахова під наголовком: „*Наступ нової ери*“. Тому двацять кілька літ я був також секретарем політичної орґанізації і редактором політичного часопису. Від того часу люблю добрі наголовки статтей. І признаю: якщо й такий наголовок не відверне уваги загалу від прикрих подій та імен Даниловича, Твердохліба, Лаврука, Стовпюка і таких ще свіжих імен героїв недавного радикального „суду“, — то справді не варта на Україні займатися політичною публіцистикою. Наголовок — перша кляса!

Не абияка і стаття. Шановний автор зручно знову трубить на трівогу, що у нас вже не тільки зовстала, але й чимраз глибше закорінюється та поширюється дуже небезпечна для загального українського руху „варшавська віра“; що символами цієї віри: відречення від усякої політики, співпраця з санаційною комісарщиною, узалежнення від неї українських господарських установ за непевні та дрібні субвенції, словом — розпука! Ситуація грізна, бо, як каже шановний громадянин Стахів, — „коли не зломить (цієї ери) здоровий елемент, що обєднується в УСРП, то не зломить її вже ніщо.

Хтож стоїть „во главі“ цієї небезпечної нової віри? Стаття відповідає на це питання ясно і докладно: провід веде посол Луцький. За ним ідуть сенатори: Децикевич і Галущинський, більшість УНДО і більшість „безпартійної“ маси серед інтелігенції.

Уявляю собі радість Варшави, коли дістала в свої руки такий і для експорту цінний, „обєктивний“ український таки доказ зросту своєї віри поміж українцями! Дивуюся, що сам я не знав дотепер своєї сили, але й радію товариством; це всеж таки не Стовпюки і прочі бувші люди. З таким товариством краще піти й на шибеницю, ніж з тамтими на весілля.

На жаль, шановний громадянин Стахів не дозволив мені довго радіти таким, всетаки неабияким, проводом. Вже в слідуючому числі цьогож „Громадського Голосу“, 13 липня, появилася підписана буквами с—в стаття: „*Ще й хвалять-ся*“, в якій між іншим також ясно і певно проголошено: „Інж. Павликовський, як дуже обережний політик, сам не виступає отверто з проповідею нової ери, але зручно *висуває* до того посла Луцького і інж. Храпливого“. І далі: — „нехай інж. Павликовський має відвагу публично до того признатися, а не *ховається за чужі плечі!*“ От таке то на цім нашім світі: придбав до товариства некепського Храпливого, алеж ще вчора був я провідником, а нині тільки хлопчиком, якого висувають, — ще вчора був я голова, а нині! — тільки плечі...

Оця неприємна деґрадація вивела мене з рівноваги, так, що я — виімково — рішився відповісти на всі наведені у статтях гром. Стахова конкретні прояви мойого уділу у „варшавській вірі“, хоча з правила не звертаю уваги на ґазетні алярми людей, які алярмування зробили своєю професією, воліючи відповідати людим діла — ділом.

Приступаючи до речі — дуже жалію, що гром. Стахів, згадуючи в своїй статті не одно моє давнє минуле (нпр. виставу в Стрию), не згадав цим разом ні словечком про мої колишні й успішні заходи в 1924 і 1926 р. роздобути кредит в державних банках для української кооперації. Це-ж був досить клясичний доказ на це, як то я „узалежнюю українську кооперацію від держави“. Радикали-кооператори хвалили собі ці кредити і користали з них. Всі ми добре знали, що саме *Варшава бажає собі, щоби українська кооперація не хотіла брати цих кредитів і не мала їх.* Всі ми

знали, що такий марний кредит у порівнанні до власних фондів української кооперації ніяким чином не може узалежнити її від держави, та що, навпаки, грізнішою є небезпека утиску й деморалізації, коли нарід буде з мусу брати позички безпосередньо з панських рук. А все-ж таки, чомож то свідомо не набрехалося тоді про „вбивання духа“, „відречення від власних сил“, — що це тоді — і ще так недавно — правою рукою деяких часописів не писалося про мене, тодішньому провіднику стрийської орґанізації, — коли ліва рука цих-же часописів тихо простягалася через кооперативи по ціж самі державні кредити...

Минулося? Дай Боже...

Українську хліборобську виставу в Стрию в 1927 р. відвідав міністр хліборобства... Двацять вісім літ чуємо „Громадський Голос“, але ще ніколи не почув український нарід вістки, що денебудь зорґанізувала українську хліборобську виставу ініціятива єдино „здорового народнього елементу“, який ніби цим голосом говорить. Нещасти хоче, що ті виставки завсіди орґанізують Олесницькі, Луцькі, Мартюки... Тому то і в стрийській виставі, у цім ще одній добре зорґанізованім творчім прояві власних сил, який загнав у кут рівночасну виставу „Товажиства Ґосподарского“ і відвернув від неї 17.000 селян-українців, що оглянули рідну виставу, гром. Стахів свідомо бачить і підкреслює (напевно, щоби скріпити в народі віру в власні сили!) тільки один моментик, а саме, що міністр хліборобства відвідав тоді не тільки польську, але й цю виставу. Свідомо й шкідливо закриваючи зміст вистави, гром. Стахів замазує і форму цих відвідин, не згадуючи, що присутній на отворенні вистави міністр не міг ані відкрити її ані промовити до народу, та що стрийські радикали виявили при цім зовсім інший від „Гр. Голосу“ чинний погляд. Знайте, гром. Стахів, і не забувайте, що в Стрийщині, де при моїм співуділі вложено так богато дійсної громадської праці, де так легко вдається і така (признайте, небуденна) вистава, де міг вирости самовистарчальний, зразковий Повітовий Союз Кооператив — і т. п., там і міністр нікого не здеморалізує! Приїхав до Стрия міністр і ціла Стрийщина гордо засвідчила, що ось-то і проти хвилі, пане міністре, пливемо краще, ніж усі ваші орґанізації за хвилею, гнапою і нашим податком! „Гр. Голос“ не хотів бачити цього, прозвав мене „великим дідичем“ і вже тоді трубів на трівогу. Я мовчав, але промовив нарід. Ніякі викрутаси не затруть правди, що при соймових виборах у 1928 р. якраз у цій Стрийщині впало при соймових виборах процентово найбільше в цілім краю голосів на незалежну і поборювану українську листу і то на листу, на якій було моє імя — та найменше голосів на листу реклямовану „Гр. Голосом“. В Стрийщині не можна ловити самі тільки тіни, там треба діл, що орґанізують і змінцюють силу мас.

Тому і там і всюди, де йде дійсна праця, люди вміють розпізнати: конечне й бажане, мале й велике, тінь і сонце. Все одно, чи це буде вистава, чи видертий „Малопольському Товариству Рольнічому“ „С. Господарем“ через повітове самоврядування господарський курс, хоч-би на відкриття вистави прибув міністр і на закриття курсу сам начальник самоврядування, державний комісар. Український мужик, громадянине Стахів, звичайно кращий політик від богатьох учених політиків. Він і бритвою — оголиться.

Все це ясне і ясним є уступ у статті гром. Стахова про мої соймові промови. Добр. Стахів вишукав у них і викрутив тільки моє завваження, що „Сільський Господар“ і наша кооперація це найкращий доказ нашого конструктивного

щення й усунення всяких дореволюційних памятників в Росії — брехливі.

По тій-же лівій стороні від Невського проспекту, трохи дальше і глибше від Адміральського кварталу — Ісакінський собор. З його вершка, куди довго-довго ідеться крученими, чимраз вужчими східцями, чудовий вид на весь Ленінград. Море — точніше: фінський залив — майже під ногами. Пароходи на ньому і на Неві виглядають з тої висоти як малі човна. На обрії — Кронштад. Праворуч від Невського і від Адміралиції — „Зімній Дворец“ (Зимова палата). Колись — не так ще давно, тільки перед дванацяти роками — вона вся була червона, як і мур, що довкола опоясував її. Тепер муру нема — а вся палата блідо зелена. Перед нею на великому майдані (посередині знову якийсь височезний памятник) невеликі деревляні трибуни. Видно, ця площа відгриває тут цю саму ролю, що „Красная Площадь“ перед Кремлем у Москві. Маленьку частину одного крила кол. царської палати можна оглядати; там приміщений нині Музей Революції і Музей Каторги і Заслань.

В першому виставлено все, що відноситься до історії, розвитку і вибуху революції в Росії; в другому все, що торкається відношення царського режіму до політичних злочинців. Отже почавши від фотографій всіх великих і малих революціонерів — між ними видно і всіх пізніших вождів комуністичної держави — засланих раз, а деколи і по десять разів на Сибір, від фотографій всіх російських політичних тюрем і оригіналів наказів арештування того чи другого політичного запідозрілого, — аж до зреконструованої келії, в якій сиділи вязні, яких тепер імітує кілька воскових, паноптікальних фігур.

Можна також оглядати кімнати Олександра І-го, і навіть його — лазню — люксус в тому часі! Все проче в палаті — для публики недоступне.

Разом з Зимовою Палатою — Ермітаж. Хто про нього не чув? Про цей музей, якому нема рівного — так як немає рівного ні льондонському Британському музееві, ні парижському Люврові, ні Цвінгердові в Дрездені, ні Пінакотеці в Мюнхені, ні Прадо в Мадриді! Бо в кожному з них нагромаджені одинокі в свому роді архитвори мистецтва, неоціненої вартости архитвори людського духа.

Про матеріяльну вартість годі тут і говорити. Чи можна сказати цифру гроша, яка була би рівновартною салі Рембранта в Ермітажі? Або більш двацяти картинам Рубенса? Або одній тільки стіні, на якій висять: по два образи Рафаеля Санті, Леонарда да Вінчі, Ботічеллі і Андреа дель Сарто? А крім них — ще десятки саль, тисячі картин найбільших малярів світа. Крім всіх представників італійських і фламандських шкіл —тут і великі еспанці Мурільо і Веляскез, і німці, і французи, і англійці. І кожний з них не в одній картині представлений чи двох, а в скількости, яка просто пригнітає відвідувача.

Крім тої галерії образів, в Ермітажі одинокий ще в свому роді збір порцеляни і великий відділ нумізматики, грошей, медалів і плякет всіх країв, від найстарших до найновіших часів. Потім: срібна саля, саля золотої посуди, врешті — прийомна саля Катерини ІІ-ої з підлогою з мозаїки і даром князя Орлова: золотим деревом, яке — не знаю в який спосіб — є годинником. Одна сторона Зимової Палати й Ермітажу, які разом творять могучий розмірами і виглядом бльок, виходить впрост на Неву.

Ріка широчезна; вона-ж вже тут вливається кількома відногами в море. Та її віднога, над якою, на Французькому бульварі, стоїть Ермітаж і палата та Адміраліція — найширша. По тім боці — Васильківський острів, стара часть давнього Петербурга. Раз, вечером, сідаю в трамвай, який іде на цей острів, і яким, як мені казали, можна дістатися аж до моря. Переїзжаю за пів години всю довжину острова; що торкається моря, то на кінцевій стації показується, що треба було їхати... іншим трамваєм, щоби дістатися до порту... Нічого не вдієш! Але запах моря у воздусі; і справді через десять-пятнацять хвилин ходу якимись малими, старими вуличками, бачу його беріг.

Читаю кілька рядків вгорі: „раз вечером сідаю в трамвай“... Зразу дві річи, про які хочу згадати: вечір і трамваї. Зачну від другої. Ніколи не уявляв я собі такого „риґору“ в трамваї, як це він панує в ленінградському! В разі найменших непорозумінь з пасажиром, кондуктор на найближчій стації взиває свистком міліціонера і лишає йому дальше полагодження справи. За вскакування до трамваю підчас руху — негайна грошева кара. Горе тому, що її зараз не заплатить! На найближчій остановці — свисток і міліціонер!

А тепер кілька слів про вечір. За час мого побуту в Ленінграді, я забув, як він виглядає — і тільки годинник нагадував, що вже десята чи дванацята година в ночі. Я натрапив як раз на „білі ночі“, підчас котрих ледви-ледви становиться темніше як у день. І коли-б не те, що на небі замісць сонця — місяць, можна би помилитись щодо пори доби. Не помагає спустити „на ніч“ завісу в вікні — ясно! І щойно при помочі капи зі стола і свого подорожнього пледа, якими завішував вікно, міг я вятуватися від денного світла — в ночі

хисту. Так, я це сказав, але-ж чому-ж згідно з правдою не признати, що всі мої промови в соймі висовували нищення нашого господарства державною господарською політикою, що якраз підкреслювання мною цієї справи найживіше освідомлює нарід, прояснює дійсність і шляхи в далеке майбутнє, — чому не признати, що це саме деякі „приятелі" здавна малюють нас перед світом як диких руїнників і незріле до жадної поважної праці стадо, тому добре є, коли українські посли протиставлять цій пропаганді наш дійсний коструктивний хист і вказують на трудноші, поблені саме нашим творчим господарським і культурним починам. Очевидно, з усего можна робити циркову забаву, — можна і в таКій діяльності послів буцім-то бачити „варшавську віру", але чи таке свідоме, дешеве жонглерство скріплює самостійницьку національну „українську віру" в народі? На щастя ще маємо в народі дійсно працююче, здоровим мужицьким розумом володіюче село. Його не запоморочила і не запаморочить нічия присутність на жадній виставі, але-ж не спантеличить його й таке „характерство" громадян Стахових.

Пос. Остап Луцький.

(Докінчення буде.)

На принагідні теми.

З приводу недавньої повені

I.

В днях 11.—14. липня ц. р. навістила наше Підкарпаття і Покуття нова повінь. Кожна людина з громадянським інстинктом серед напруження дожидала відомостей з навіщених катастрофою околиць. Минали дні, а відомости не приходили. Поза пів урядовим представленням ходу, розвитку і наслідків повені, подаваних ПАТ-ом на основі загальниково-описових звітів відповідних референтів адміністраційної влади (старостів і воєвідств) не можна було нічого довідатися про розміри повені і дійсний стан катастрофи. Кожного дня в стані напруження і зрозумілого зацікавлення відчинювано почту, сподіючись найти відповідь на неспокійно-журливе питання: що діється на Підкарпатті й Покутті? Не одержуючи ніяких відомостей з Ліска, Сколього, Стрия, Долини, Калуша, Богородчан, Станиславова, Галича, Товмача, Нижнева, Богородчан, Солотвини, Надвірної, Делятина, Косова, Кут, Коломиї, Городенки, Заліщик та поодиноких менших і більших місцевостей, ми були певні, що повінь по суті не має надмірного катастрофального характеру. Ми запитували й „Центральний Комітет допомоги жертвам повені", що істнує ще від осени 1927 р., чи не прийшли які листи або звідомлення про повінь. Та на ставлені запити одержували ми заперечуючі відповіди, мовляв, нічого немає. Бо колиб повінь мала хоч трохи значніший характер катастрофи, то в кожному нормальному громадянстві, головно в околицях, навіщених повінню, мусів би залунати клич: рятуйте!

У звязку з повінню польський уряд призначив 150 тисяч золотих, очевидно на поправу підмищених доріг і мостів. Це теж з першого погляду вказує, що наслідки повені не треба вважати надмірно катастрофальними.

II.

А одначе повінь має таки катастрофальний характер, тільки ми не маємо образу її розмірів і наслідків. Бо поза пресою, яка все і всюди в першу чергу є інформаційно-передачною станицею одержаних відомостей, що є вступом до якої-небудь акції, не проявилося більше зацікавлення недавньою повенню. А не проявилося воно головно ізза байдужости безпосередньо, а дальше посередньо навіщених катастрофою, ізза байдужости Підкарпаття й Покуття, ізза ославленої байдужости провінції.

Переглядаючи всю нашу пресу, доводиться ствердити, що мабуть єдиний допис про повінь одержав наш орган. Є це допис п. Волод. Чолія з Перегинська-Небилова. Правда, „Новий Час" в 79 ч. приніс кореспонденцію з Кут: „Гуцульщина по жахливій повені", але цей допис робить враження „шитого", себ-то клееного в редакції з ріжних газетних відомостей (напр. про двох літників із Позная, що благали ратунку) та устних інформацій. Але коли приняти, що й допис „Нового Часу" є оригінальний, то все-таки про повінь появилося в нашій пресі тільки два дописи. Чи це вина преси? Певно, що є трохи „вини" й на боці нашої преси. А саме в тому її „вина", що вона не має такого матеріяльного випосаження, щоби на першу вістку про повінь могти кинути вздовж Підкарпаття й на Покуття кільканацять своїх власних кореспондентів. Та ясно, що це вже не є залежне від самої преси. Але головна вина на боці місцевих людей, які байдуже ставляться до всенароднього лихоліття.

III.

Допис п. В. Чолія є такий характеристичний для наших відносин, що варто йому приглянутися. Належить він до тзв. клясичних дописів, і як такий, помістили ми його на сторінках нашого органу. Застерігаємося, що не хочемо робити п. Чолієві ніяких докорів. Навпаки, мусимо висловити йому признання за те, що він одинокий відізвався в преважній загальній справі.

Гарним стилем в тому дописі малюються рефлексії на підкладі повені. Катастрофа руйнує варстат праці нашого селянина. Катастрофа така страшна, але все складається на „волю Божу" і „хіба ніччю чути зойк матери, плач дітей та рев худоби, змішаний зі шумом води".

Але одночасно шан. дописувач обмежується виключно до „зойків" і рефлексій, а зясування самої катастрофи лишає на боці.

„По-що описувати, як напакостила теперішня повінь, скільки сіна забрала зі собою, скільки замулила жовтою глиною, скільки натворила нових зарінків, скільки хат, мостів і доріг сплило!"

Те, що повинно бути в дописі основне, найважніше, шан. дописувач поминає мовчанкою, обмежуючись сентиментальною інвокацією. І навіть не зясувавши катастрофи та її розмірів і наслідків, дописувач докоряє „громадянству", питаючись:

„Чому сльози й зойки не зворушать спокійних громадян, які **заїзджають** до нас любуватися чудовою природою? Чи може якраз треба вам тих катастроф, аби природа у нас удержалася у своїй первісній одежі? (Це друге речення редакція викреслила в дописі). Ви скажете: це не наше діло. Ми йдемо відпочивати і втягати в себе смерековий подув ліса. Не на довго стане того подуву! Прийде час, коли голі хребти плодитимуть саме гадя. Як не заговорить кожний, у кого є дрібка людського серця, тоді скажемо: Прощайте гори, ліси і долини!..."

Читаючи ці докірливо-еремічні слова, мусимо зробити одно завваження:

Шан. дописувач, як більшість дописувачів нашої преси залюбки оперує словом „громадянство", ставлячи себе по одному боці, а „громадянство" по другому. При тому „громадянство" набирає признак якоїсь апокаліптичної бестії. Тут конкретно робиться докори літникам, що приїхали на відпочинок, чому це їх не зворушують „сльози й зойки". Тут „громадянство" виступає в поменшеному обемі, але не менше твердому і безсердечному. Тому „громадянству" в літниковому вигляді навіть імпутується, немовто з якихось садистичних імпульсів воно бажає собі катастроф у горах.

IV.

Зайвим було би доказувати, яким фальшивим, непередуманим, сентиментально-розслабленим є такий підхід до справи і таке наставлення й становище шан. дописувача. Біблійно-еремічна закраска цього допису змальовує нам увесь безмір безпорадности, нежиттєздатности, якогось наївного апелю до „вищих сил". А одночасно цей допис доказує байдужість громадянства, але **місцевого.**

Все і всюди в життєздатних громадянствах (а громадянство не є чимсь іншим, протиставленням одиниці, тільки масовою одиницею, зложеною з поодиноких громадян, отже й автора допису) діється так, що першим обовязком і завданням є можливо найповніше зясувати хід катастрофи, її розміри і наслідки. Опісля на місці організовано виступати з метою поборювання наслідків катастрофи, щоби зарадити лиху. Отже в першу чергу твориться місцевий допомоговий комітет, коли катастрофа трохи більша — повітовий і льокальними силами й засобами опановується нещастя та його розміри. Колиж катастрофа є надмірна, тоді повітові комітети апелюють до громадянства, себ-то до цілого краю. Літники, смерековий ліс і т. і. тут ні при чому. А в нас діється навпаки. В нас апелюється (як узагалі хтось не лінується апелювати!) з правила до центра, до послів до громадянства, дорікаючи всім цим чинникам, чому вони не займаються невідомою їм справою. Так бути не може і бути не сміє, бо це є обертання кота хвостом, це є нельогічне й безвиглядне.

V.

На тему цьогорічної повені і заради лихові можнаб дуже багато говорити. Громадянство, колиб навіть подрібно було поінформоване про катастрофу і колиб покликана ним відповідна організація розпоряджала сякими-такими засобами, чи їх зібрала, може тільки переходово усунути наслідки лиха доразовою допомогою жертвам повені. Причини повені воно усунути в нинішніх умовинах не може. Бо тут треба би засадити наново ліси, зрегулювати потоки і ріки і т. і., а до того є покликана держава. І саме до держави треба звертатися з такими вимогами, до влади льокальної (повітової, воєвідської) і центральної, безпосередньо і через послів. При відповідній організації, постійних вимогах і натиску все-таки можна щось осягнути.

При цій нагоді варто звернути увагу на справу дописів. Іще ніколи наша преса не була такі бідна річевими дописами, як в останніх літах. Дописи, які приходять до наших редакцій, можна поділити на: сентиментально-поетичні (як згадана вгорі), реєстраційно-реклямові, дописи-нарікання на агентів влади і нібито громадянсьі. Ці останні — за малими винятками — побудовані на **особистому** підкладі, часто товчком до них є якісь упередження або порахунки. Але дописів, що змалювалиб життя села, міста, повіту і у висліді давалиб всебічний образ життя країни, що зясовувалиб нові громадсько-життєві процеси, рухи, устремління, подавалиб обективно фактичний, річевий матеріял з ділянки політичної, господарської і культурної, — такі дописи є білим круком. А без таких дописів неможлива є ніяка плянова і доцільна праця, ніякий поступ, ні яка боротьба за кращу майбутність.

Тут годилосьби перейти до справжнього, а не підмальовуваного життя провінції і центру, зясувати обсяг громадсько-життєвих інтересів нашої інтелігенції, особливо провінціональної, її чуткість та реакцію на життєві зявища й процеси, та про це вже при іншій нагоді.

З приводу недавньої повені треба сказати тільки одно: Так довго ця катастрофа не може найти реально-спочутливого відгомону в громадянстві, як довго загал не має про неї менше-більш конкретних даних.

Бріян заспокоює Вашінгтон.

Бріян поручив французькому послові в Вашінгтоні дати заспокоюючу заяву в справі всеевропейської унії. В колах вашінгтонського секретаріяту закордонних справ уважають, що переведення цеї ідеї в найближчому часі неможливе.

Заочна кара смерти.

Державний надавичайний суд у Білгороді видав осуд у процесі за державну зраду проти бувшого хорватського посла Павелича та хорватського журналіста Перчича. Обох їх засуджено на кару смерти, яку одначе годі виконати, бо обвинувачені перебувають у Відні. Обвинувачено їх за те, що вони мали брати в Софії участь в нарадах македонського комітету й агітували за відділенням Македонії та Хорватії від Югославії.

В справі Українського Товариства Прихильників Освіти у Відні.

(Лист до Редакції.)

Під цим заголовком появився в „Ділі" з датою: Львів, 28. травня ц. р. допис п. Антона Ковалиська, в якому він звернувся м. ін. і до мене, щоб я як колишній довголітній голова Українського Товариства Прихильників Освіти у Відні забрав у цій справі голос та причинився до розвязки питання про сплату давніх допомог, які згадане Товариство уділило своїм членам. Відповідаючи на той заклик, мушу перше всього ствердити, що п. А. Ковалисько представив фактичний стан вповні вірно і до його опису я не в силі богато ще від себе доповісти. Зазначу, що Українське Т-во Прих. Освіти у Відні було засноване в часі еміграційної скрути й опиралося головно на допомозі нашої суспільности з Америки, яка спішила з помічю українському еміграційному студентству в межах Австрії так довго, як довго університетська молодь у Відні і Ґрацу носила справді емігр. характер. Колиж це змінилося, перестали напливати допомоги з Америки. Небавом американський долар стратив своє першорядне значіння при переміні на австрійську валюту і річні припливи Т-ва мусіли в останніх роках за його головства обертатися у великому процені на адміністрацію, при чому ледви кількох студентів могло користуватись маленькими допомогами.

Так стратило згадане Т-во рацію свого існування у Відні і на мій внесок ухвалили загальні збори Т-ва, щоб виділ поробив старання в справі перенесення Т-ва до Львова, з тим, що коли там заснується нове Т-во Прих. Освіти, то одночасно загальні збори у Відні розвяжуть Т-во і перенесуть свої претенсії до своїх довжників (тобто колишніх стипендистів Т-ва) на львівське Т-во. Наслідком тієї ухвали виділ поробив старання, щоб таке Т-во заснувалося у Львові. Та, на жаль, коли прийшлось на других загальних зборах і

Відні перевести в діло попередню ухвалу, зібрано відповідне число членів Т-ва, які постановили не ліквідувати віденського Т-ва, але задержати його й на дальше.

Це приневолило мене уступити з головства і я склав відповідну заяву в „Ділі", вияснюючи своє уступлення та взиваючи всіх давніх членів до вступлення в члени львівського Т-ва Прих. Освіти. Українське Т-во Прих. Освіти у Відні вибрало натімсп. Сероїчковського головою, який мені прирік, що Т-во розпічне переговори з Товариством у Львові. Не знаю, що з тим сталося. П. Сероїчковський уже не в живих, а що тепер діється у віденському Товаристві, мені не відомо. Що воно вже не має рації самостійного істнування, не підлягає ніякому сумнівові. Ще перед моїм уступленням я пропонував переміну Т-ва в окрему секцію нового Т-ва у Львові, але до цього не прийшло.

Тому моя гадка така: Давні допомоговці віденського Т-ва, які зобовязалися вернути допомоги, повинні вписатись до Т-ва Прих. Освіти у Львові і разом з виділом цього Т-ва домагатися — в разі потреби і шляхом публичної опінії — щоб віденське Т-во перемінилося на секцію львівського Т-ва і перенесло свої претенсії на Товариство у Львові. — Марієнбад 15/7. 1929.

Проф. д-р С. Дністрянський.

Англія і Паневропа Бріяна.

Англійський міністр закордонних справ у відповідь на запит у парляменті, чи урядові відомий плян Бріяна в справі утворення Злучених Держав Европи, відповів, що англійський уряд не мав у цій справі від французького жадних інформацій.

НОВИНКИ

— **Гість з Америки.** В нашій редакції явився директор друкарні американської „Свободи" і б. голова Українського Народнього Союзу п. Семен Ядловський, що цікавлячись спеціяльно друкарською справою, оглянув докладно друкарню „Діла". Зі Львова виїздить п. Ядловський у відвідини до своєї рідні на Лемківщині, а потім вертає знову до праці в Джерзи Сіти.

— **„Зеспул сту" розлітається?** Відоме у Львові обєднання тих вшехполяків, що під назвою „Зеспул сту" стали найбільш відданими оборонцями політики нинішнього уряду, розлітається. Про це повідомляє „Львовскі Курер Поранни", що після переходу „Слова Польского" в руки „Зесполу сту" став офіціяльним органом „малопольських" вшехполяків. „Л. К. П." інформує, що в останньому часі виступило з того „Зесполу" 13 поважних діячів і політиків, які тепер невдоволені як з політичної лінії „Зесполу", так і з його органу „Слова Польск-ого", що під редакцією п. В. Мейбавма зійшло на фірмана партійно-санаційної політики. Виступивші з „Зесполу сту" політики — це майже половина членів тої організації, що в дійсности мала не сто, але ок. 30 членів.

— **Обікрали посла до сорочки.** Дня 14. ц. м. вертав нічним потягом зі Львова до Тернополя соціялістично-радикальний посол д-р Ладика. В переділі першої кляси розібрався він зовсім, а пальто, убрання, капелюх і черевики положив на поличку та, не перечуваючи ніякого лиха, заснув твердо наче камінь. Зі спокійного і твердого сну посла скористав якийсь залізничий злодій, що увійшов до переділу, де крім п. Ладики, не було більше нікого і спокійно забрав його пальто, ціле убрання до штанів включно, капелюх і черевики. В додатку злодій обловився і грішми, бо з убранням забрав і портфель разом з посольською легітимацією, а в портфелі було понад півтора тисячки золотих готівки. Коли пос. Ладика пробудився рано в Тернополі, а сонце вже було вже давно, вийшов з вагону тільки в сорочці й у спідних білих штанцятах, без капелюха і босий, прикриваючи своє грішне тіло скупеньким коциком, викликав тим чималу сензацію на рухливому двірці. За злодієм пропав до нині всякий слід.

— **Арештування директора фабрики „Арма".** Слідчий виділ арештував у Львові д-ра Стан. Козловського, директора львівської фабрики зброї „Арма" й ін. Сенічиїга, директора руху цієї фабрики, за обманства на шкоду держави. Обманств тих допускалася фабрика таким чином, що вибивала відпоблені значки військової відбірчої комісії. Арештовані допустилися ще й інших учинків, шкідливих для військового скарбу. Заквестіоновано при них підроблені значки військової комісії та інший матеріял. Ведуть слідство.

— **Авто наїхало на селянський віз.** На дорозі між Рогатином і Буковою наїхало особове авто Ад. Пйотровського, директора ходорівської цукроварні, на віз Гр. Владики. Наслідком зударення ранена жінка Владики Катерина, яка потерпіла стрясення мозку й уплив крови. Ранена й Марія Козій, що їхала на тім возі й іще дві жінки Войнаровські.

— **Задушив жінку і втопив.** Із Серету в Городку (пов. Заліщики) видобули люди тіло 30-літньої Маланки Мандюкової. Комісія ствердила, що Мандюкову насамперед удушено, а потім вкинено в ріку. У вбивстві підозрівають 42-літнього Федька Мандюка, чоловіка утопленої. Мандюк не признається до вини. Причиною вбивства булаб подружа незгода.

— **Процес за зловживання у водопроводних заведеннях.** У Варшаві покінчили слідство, яке ведено від двох літ у справі зловживань у варшавській дирекції водопроводів і каналізації. До відповідальности потягнули касієра Раніша та бухгалтера Адельта й около 70 власників і адміністраторів домів у Варшаві, як співвинних у зловживаннях при плаченні рахунків за воду. Претенсії дирекції виносять 309.600 зол. Процес відбудеться у вересні.

— **Нові долярові банкноти.** Дня 10. липня появилися в Злучених Державах нові долярові банкноти, меншого розміру ніж дотеперішні. Перша серія нових долярів обійматиме всі емісії за виїмкою емісії Національного Банку та категорії вартости від 1 до 20 долярів. Банкноти вищої вартости увійдуть в обіг пізніше. Взори рисунків і уклад цифр і значків простіші, ніж на давніших банкнотах. Один їх бік буде майже однаковий за виїмкою цифр і портретів президентів. Папір, із якого банкноти зроблені, зовсім інакший ніж дотеперішній. Шовкові нитки, що давно були головно по середині, будуть тепер розміщені вздовж і впоперек цілих банкнотів. Само собою, що давні банкноти не тратять вартости і курсують і далі.

— **Парохія Чіта ді Ватікано.** Папа установив парохію Чіта ді Ватікано й іменував ії парохом о. Авг. Руетлі.

— **Згукова фільма у природних барвах.** Американське підприємство „Бел Телефон Комп." закупило винахід, який уможливлює висвітлювати згукові фільми в природних барвах радіотелеграфічним шляхом на віддаль, до якої сягає надаюча стація. Підчас демонстрування винаходу на екрані появилася дівчинка в зеленій сукоці та демонструвала ріжні колірові предмети, а при цьому співала куплети при акомпаніяменті джезбенду.

— **Югославянський король невільником.** Американські кореспонденти, які відвідали Югославію і пізнали тамошні відносини, кажуть, що югославянський король Олександер є по правді невільником сербської тайної військової організації „Біла Рука". Ця організація за проводом старого генерала Петра Жівковіча (відомого з того, що він провадив до королівської палати тому 26 літ убийників, які зглядили зі світа в звірський спосіб короля Олександра Обреновича і його жінку Драгу) трясе при помочі страшного терору цілою державою. Вона приказала королеві нібито захопити у свої руки диктаторську владу, а по правді то владу захопила „Біла Рука", яка править терором, а короля держить у дійсній неволі. Американські кореспонденти кажуть, що серби привикли до такої влади терору на спосіб балканський, але хорвати і словінці, які культурно високо поступили під Австро-Угорщиною, не можуть стерпіти бандитської влади розбою, яка між іншими зглядила зі світа хорватських діячів Степана Радіча і його братанка.

— **Промоція** п. Ярослава Ульванського на доктора фільософії з обсягу стислої фільософії відбулася в Ягайлонському університеті в дні 3. липня ц. р.

Китайсько-російський конфлікт.

Буденний мобілізує.

З Риги повідомляють, що уряд СРСР відкликав ген. Буденного з відпустки і приказав йому негайно перевести частинні мобілізаційні заряджения да Далекому Сході та в центральній Росії. Буденний дістав приказ сконцентрувати богато літаків на манджурськім кордоні. Скріплять теж відділи піхоти, кінноти, танків на прикордонних полосах. Для цього заряджено конфіскату цілого залізничого табору. Буденному поручили скріпити й залогу в Ленінграді.

„Вечерная Москва" повідомляє, що японська прес. агенція принесла вістку з Харбіна, що почалася загальна мобілізація та що богато військових поїздів вислано в напрямі до стації Пограничная. В мукденськім арсеналі йде горячкова праця.

Наступ.

З Осаки повідомляють, що більшовицькі війська почали офензиву. Заняли місто Мангулі та стацію Пограничная. Китайські війська висадили у повітря міст на Амурі. СРСР має там 100 тис. війська, Китай 200 тис. Більшовиків, які хотіли перейти ріку Амур біля Благовіщенська, китайці відперли.

Корабельна комунікація перервана.

„Юн. Прес" повідомляє, що товариство плавби замкнуло всі свої філії на Далекому Сході й так перервало корабельну комунікацію з Китаєм.

Літаки СРСР над Китаєм.

Більшовицькі літаки кружляють понад Манджурією й розкидають відозви, які взивають китайський пролетаріят помагати СРСР.

Воєнний стан в Харбіні.

Наслідком зірвання кит.-більшовицьких взаємин у Харбіні проголосили воєнний стан. Вулицями ходять сильні китайські патрулі. Губернатор оголосив відозву, яка грозить смертю за поширювання тривожних чуток. Заведено цензуру часописів. У промислі й торговлі застій. Японський консулят переповнений більшовицькими горожанами, які жадають віз на виїзд до Японії.

Арештування директора банку.

Китайська влада перевела ревізію в харбінськім Дальбанку. Арештували директора відділу та сконфіскували багато матеріялу, з якого виходить, що цей банк фінансував комуністичний рух на Далекому Сході. На готівку в банку наложено арешт.

Літвинова візвали телеграфічно.

Заступника нар. комісаря закордонних справ Літвинова, який був на відпустці в Карльсбаді, завізвали телеграфічно негайно вертати.

СРСР відкине посередництво Ліґи.

Тел. Уніон повідомляє з Москви, що уряд СРСР відкине евентуальне посередництво Ліґи Націй в більшовицько-китайськім конфлікті. Уряд СРСР заявив, що полагода конфлікту мусить статися без якогонебудь посередництва третьої сторони. Берлінські часописи повідомляють із Вашінґтону, що еспанський амбасадор і китайський посол відвідали державного секретаря Стімсона. У Вашінґтоні зачувати, що Японія хоче посередничити між СРСР і Китаєм. Є теж чутки, що й Америка готова булаб посередничити, колиб обі заінтересовані в конфлікті держави звернулися з такою просьбою до вашинґтонського уряду.

Американський уряд пригадує...

Американський уряд звернув увагу більшовицького та китайського урядів, що обі ті держави є сиґнатарями противоєнного Келльогового пакту.

Німеччина заступає справи СРСР і Китаю.

Берлінські часописи повідомляють, що німецький уряд полагодив прихильно просьбу СРСР і Китаю про обняття заступства більшовицьких і китайських справ на час зірвання дипльоматичних взаємин між цими обома державами. Про постанову німецького уряду повідомлено радіотелеграфічно дипльоматичних представників Німеччини в Нанкіні і дано їм відповідні вказівки.

Висадження мостів.

З Льондону повідомляють, що подорожні, які приїхали до Харбіна, оповідають, що китайці висадили в повітря кілька тунелів біля ст. Пограничная на сх.-кит. залізниці.

Вказівки для американського посла.

Американський посол у Китаю Мюрей дістав із Вашінґтону приказ слідкувати події на китайсько-більшовицькому кордоні та не почінати відпустки, поки положення не вияснится. Крім того дістав тайні інформації.

Костез знову летить до Ню Йорку.

Француський летун Костез, який тиждень тому пробував перелетіти Атлянтик, приготовляється до нового лету за яких 3—4 дні. Цим разом летітиме ліндберговим шляхом.

ОГОЛОШЕННЯ

ОПОВІСТКИ

За оголошення редакція не відповідає

Театри.

Новий Український Театр під дир. П. Карабіневича.

Веддіж:
21/7 „Осінні маневри".
22/7 „Запорожець за Дунаєм".
23/7 „Чесна Сузанна".
24/7 „Хмара".
Долина:
25/7 „Базар".
Брошнів:
26/7 „Осінні маневри". 93 7-?

Український Театр під Дир. Івана Когутяка:

Вигода:
21.VII. неділя: Ой не ходи Грицю.
Веддіж:
22.VII. понеділок: Пташник з Тиролю.
23.VII. вівторок: Король життя.
24.VII. середа: Кума Марта.
25.VII. четвер: Маруся Богуславка. 69 9—?

Кооператива „Український Нар. Театр" ім. І. Тобілевича в Станиславові. Репертуар на провінції.

Богородчани:
20/VII. „Ревія",
21/VII. „Миш церковна".
22/VII. „Дедектив".
Солотвина:
23/VII. „Ревія".
24.VII. „Дедектив".

Відтак вийде театр до **Надвірної і Делятина**. — Дні вистав подасться до відома осібно. 137 1—2

Великий Міський Театр:

Субота, 20-го липня год. 8·15 веч. Виступ театру „Qui pro quo": „М. С. З." або „Памятай про мене".

Неділя, 21-го липня, год. 8·15 веч. Виступ театру „Qui pro quo": „М. С. З." або „Памятай про мене".

Понеділок, 22-го липня, год. 8·15 веч. Виступ театру „Qui pro quo": „М. С. З." або „Памятай про мене".

Малий Театр:

Субота, 20. липня, год. 7·30 веч. „Пан Лянбертіє".

Неділя, 21. липня год. 7·30 веч. „Пан Лянбертіє".

Понеділок, 22. липня, год. 7·30 веч. „Пан Лянбертіє".

Кіна.

Аполльо: Одиначка полку (Лявра ля Плянте). Геній це я.
Кольосей: Шейк в Африки. В імени права!
Лев: Два шкодливі дні (Кардо Альдіні).
Люна: Революція в Китаї. Виступ російського хору.
Марусенька: Шампан (Пале де Люкс).
Оаза: В полумі життя.
Палас: Людина з блакитною душею.
Пан: Король дансінгу.
Пасаж: Тунель злочинців. 3 амер. комедії.
Утіха: Непобідимий. Чеплін як боксер.
Химера: Пригоди бриг. Жерарда.
Фатаморгана: Президент (Мозжухін)

Д-р ВАСИЛЬ ЩУРАТ.

Пісня Просвітян

Сонце з високого неба
Хліб нам дає дає квіти;
Волі шукати нам треба
В ясного сонця Просвіти.

Прапор Просвіти — це знак
Наших найвищих бажань:
Старець чи молод-юнак,

З нами під прапор наш стань!
Світло знання і науки
З міста в село перекинем
Братові брат подасть руки
Ми вже в неволі не згинем.

Прапор Просвіти — це знак
Наших визвольних доріг;
Старець чи молод-юнак,
Клич під наш прапор усіх!

Виженем темряву з хати,
Ворог укритись не зможе;
Видрем у нього всі втрати
Ти допоможеш нам, Боже!

(ОСМОМИСЛ.)

Просвітний гимн

Сонце весь мир огріває
Чаром своєї руки,
Зерно в землі оживляє
Родить буйні колоски.

Так і просвіта огріває
Всі українські серця,
Збудить в нас ясні надії,
Смуток розвіє з лиця.

Гляньте як сонячна днина
З пітьми виводить світи!
Так нас Просвіта єдина
Виведе, брате, з біди!

Гляне, як сонце, до хати,
Скаже, як треба нам жить,
Всіх нас пригорне, як мати,
З лихом боротись навчить.

Хайже батьки всі і діти
В ряд просвітянський стають,
Двигнемо прапор Просвіти,
Правді освітимо путь.

В лави Просвіти ставаймо,
Вірні Вкраїни сини,
Сміло відважно вступаймо
З тьмою до бою, брати!

Оба ці тексти оголошується для хорової композиції гимну, при чому можна присилати тільки мельодію на адресу Т-ва „Просвіта" — Львів, Ринок 10. З присланих дотепер композицій жюрі не признало ніодної за відповідну. Рівночасно зазначується, що композиція Ярославенка до слів д-ра В. Щурата (видання Торбана) не є гимном „Просвіти". — **Ювилейний Комітет Т—ва „Просвіта".** 92 3—3

Товариський зїзд священників. Просимо товаришів священників зі всіх 3 дієцезій, укінчивших св. Богословія в р. 1882, щоби прибули дня 3/9 1929 до Львівської гр.-к. семинарії на год. 8 рано. Приїзд свій зголосити треба вчасно на адресу о. Теодора Цегельського пароха в Струсові п. Струсів. Комітет: о. Софрон Левицький, о. Северин Матковський, о. Петро Шанковський, о. Теодор Цегельський. 135 1-1

Освітний конгрес з нагоди 60-ліття Товариства „Просвіта" відбудеться невідклично у днях 22—24.IX. 1929 р. у Львові. Звертається увагу всім референтам, щоби були готові зі своїми рефератами. — Конгресовий Комітет. 63 2—6

ДРІБНІ ОГОЛОШЕНЯ

За оголошення редакція не відповідає

УКРАЇНСЬКИЙ БАЗАР В СТРИЮ ПОШУКУЄ самостійного управителя. Вимагане докладне знання і практика в ділянці паперовій і книгарській. Кавція обовязкова. Платня після умови. Оферти удокументовані свідоцтвами практики і життєписом вносити до 1-го серпня 1929 р. включно. 105 3—3

ЛІЖКО кухонне 13 зол. Сіткове 40 Скринкове тапіцероване 50. Умивальні 5 Дротяні **Вклади 27.** Матераци 3 подушки 30 зол. **Волосінні 75. Отомани** гобелінові 55. **Канапи** розкладані 45. **Буфальки** розкладові 45. **Ліжко** мосяжне 200 золотих. **ЗАКС**, Ліндого 6. 426 7-10

ВІД ТИСЯЧ ПЯТЬСОТ ДОЛЯРІВ хати з городами, у Львові — продасть Ігнат, Куркова 24. 125 2—3

В ГІРСЬКИЙ ОКОЛИЦІ, діє ріка мешкання з дуже добрим удержанням 7 зл. денно. Ульванський ЯБЛОНІВ, ад Коломия або Ігнат, Львів, Куркова 24. 125 б 2—3

ГРЕБЕНІВ, ПАНСІОН „ЗЕЛЕМІН" поручає соняшні покої з бальконами. Харч добірний. Ціни помірковані. — Зголошення приймає: інж. Козаневич, Гребенів. 2300 8—10

ГОДИННИК ВАШ буде найліпше направлений у найбільшій годинникарській робітні **Івана Зельтенрайха** Львів, пл. Марійська ч. 5. — З провінції просимо репарації присилати почтою. — Староманні дамські годинники переробляємо на ручні. 2199 173-?

ПЛАТИМО високі ціни за золото, бриляни і перли Домбровскі-Розважевскі, Львів, (Готель Жоржа), вул. Академічна ч. 2. — Оцінка безплатно. 2200 61—?

ПАРОВИЙ БРОВАР У КАЛУШІ поручає свої знамениті вироби пива: експортове, дубельтове, чорне у фляшках і бочках по цінах уміркованих. Заряд бровару. 1996 11—?

В ЛІТНИСКУ КОРЧИН, коло Сколього, в дуже гарнім положенню, є на продаж парцеля під будову віллі. Парцеля числить звиш 300 метр. квадр. поверхні і в будучности може бути побільшена. Ціна парцелі 300 америк. долярів. Продаючий може зобовязатися побудувати віллю. Близших інформацій уділить: Кирило Меленчук в Корчині п. і ст. Синевідсько вижне. 20 3—3

В ОКОЛИЦІ ХОДОРОВА парцелюється фільварок. — Земля добірна. Битий гостинець до близького міста. — Зголошення рефлектантів до Адміністрації „Діла" під: „Фільварок". 104 3—3

ЛІКАРЯ з кількалітньою практикою пошукується. Місто — 6 тисячів мешканців, в Східній Галичині. Адресувати: Аптикар Штайн, Супінського 25, II. пов. 134 1-2

ПРОСВІТЯНСЬКИЙ ГИМН на мішаний хор Ярославенка — продають всі книгарні. Партитура з голосами 2 зол. „Торбан" Львів, Оссолінських 6. 136 1 3

ПОКІЙ, КУХНЯ і гардероба в околиці замку до заміни за покій без меблів в околиці техніки. Зголошення до Діла під С. С. 138 1-1

РУТИНОВАНОГО концепієнта прийму з днем 1. IX. Зголошення з услівями прошу слати: Д-р Кассіян адвокат в Городенці. 139 1-3

МОЛОДИЙ наддніпрянець, б. адміністратор хору Котка з середним образованням, працьовитий — пошукує якогонебудь заняття. Зголошення до „Діла" „Наддніпрянець". 141 1-3

ОГОЛОШЕННЯ

За оголошення редакція не відповідає

Комплєтні накриття столові з правд. хінського срібла, срібла і альпаки по найнизших цінах тільки у **ГРИНБЕРГА, Львів, Сикстуська 4.**

Хінсько-срібне столове накриття гладке і фасонове продає найдешевше

„ДОСТАВА"

у Львові, вул. Руська ч. 20, в Перемишлі, Ринок ч. 23, в Тернополі, вул. Пілсудського ч. 6.
2290 10—10

Подяка.

Прибиті болем по страті нашого сина Ярослава Юрія, студента мед. вет., що помер 30. червня ц. р. на клініці у Львові, складаємо цею дорогою горячу подяку всім друзям і знакомим за щирі співчування, розраду і поміч в нашому горю.

В першій мірі щиро дякуємо Вп. добродійці Марії Волянській за надзвичайну посвяту і материнську опіку в часі тяжкої недуги нашого сина.

Пластовій команді тернопільського і львівського округа, молоді і товаришам покійного сердечно дякуємо за численну участь в похоронах як і горячі промови — прощання на могилі любленого нини кошового.

Щире „спасибіг" всім добрим людям, що не покинули нас в нещастю і смутку, які переживаємо.

Тернопіль 15. липня 1929.
131 **Осип і Михайлина Ковальські.**

ЛІЖКО ... Патент з матерацом, ... місяц **30 зол.** На провінцію ... по одержанню задатку. Фабрика **ЗАКС** Львів, вул. Ліндого 6. 42 7—?

ПОЗІР! ПОЗІР!

ВЕЛИКИЙ ФЕСТИН у ВОРОХТІ

21. липня 1929 р. Неділя. — 12 год. на площі коло Учительської Оселі. — Знаменитна програма! Безліч несподіванок. Трембіти — Гуцульське Весілля. Національні танці — Дві оркестри. В разі дощу фестин відбудеться слідуючої неділі 28 VII. — Дохід призначений на будову домівки читальні „Просвіти" у Ворохті. 122 1-?

Специяліст венеричних шкірних недуг і ...

Др. І. Мунд Д. сек. шп. від. і ... орд. від 8—9 і ... в неділі від 9 1 **Львів, Ясинка 1** ... Пілсудського (Панської). Телеф. 18-01. —
34 **Лічення жиляків.** 3-?

ШКЛО віконне, інспектове, орнаментове, латове з дротяною сіткою. **Зеркала і шліфовані шиби,** найдешевше в точних вимірах. — Гуртівня шкла і фабрика зеркал —

І. ОСТЕРМАН Львів, Ягайлонська 11 ... Тел. 17-57.
30 7-?

Специяліст недуг легінів, серця і жолудка

д-р Фелікс Ган

Львів, Городецька 45.
432 **Пересвітлення Рентгеном.** 11-?

Подяка.

Учасниці реколекцій, що відбулися в монастирі св. Макрини у Львові при вул. Потоцького, в днях 2—6 липня уважають своїм милим обовязком зложити цею дорогою щиру подяку Високопреподобним Сестрам Василіянкам за правдиву християнську гостину, Високопреподобному О. Ігуменові Пл. Маргитичові за цінні реколекційні науки, Його Ексцеленції Кир Андреєві за хвилеву науку та архипастирське благословення. 127 1-1

Ново отворена українська — **Кімната до снідань, Торговля делікатесів і Реставрація** — під фірмою
2327

„ГОВЕРЛЯ"

у Львові, вул. Руська ч. 16. тел. 75-92 поручає **снідання, обіди і вечері.** — **Пиво** пільзенське, живецьке, токайське **вина і меди.** 5-?

Фліт нищить мухи

Мухи розносять найстрашніші зарази. Фліт протягом кількох хвилин чистить мешкання від заразм, що її розносять мухи. Дістаючись до найменших щілин і шпар, де ховаються і плодяться таракани, комашня, блощиці і ріжні комахи — Фліт нищить як їх так і їхні зародки. Убивчий для комах Фліт є цілковито нешкідливий для людей. Фліт не лишає по собі ніяких плям. Фліт не можна порівнювати з іншими середниками проти комах, бо він є одиноким середником, який не викликує ніяких сумнівів, що до добрих успіхів його ділання. Уживайте Фліт від нині, купуючи його бляшанку і розпилач.

FLIT

FLIT
НИЩИТЬ
Мухи
Комарі
Міль

91

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло" З друкарні Видавничої Спілки „Діло", Львів Ринок ч. 10